

„Nincs a természetben két egymáshoz tökéletesen hasonló falevél, s így bizonyosan két ember sem lehet teljesen egyenlő. Mégis felébred azért a növény szendergő ékessége téli álmából, zöldell a tavaszi lágy szellőkben, örvendezik a harmatnak, s mohón szívja be a nyári eső cseppjeit, összezsugorodik az ősz hidegétől, s végül szárazon hull a földre. Bár olyannyira különböző alakban, a természet mégis csak egyetlen törvényét követi. S ehhez hasonlóan mi, emberek is, bár különbözünk, mégis egyetlen törvény hatalma alatt állunk. Mindegyikünk egyféle módon születik, a kín mindegyikünknek fáj, a szív néha tágul, és örömet érez, néha szorong és szenved, s a halál mindegyikünk vágyainak, reményeinek, munkásságának határt szab.”

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Széchenyi István sírjánál állva, az ő szavait idézve köszöntöm Önöket. November első napjaiban járunk. A magyar tudomány életében november eleje kiemelt ünnep, hiszen jól tudjuk, hogy lassan kétszáz évvel ezelőtt „a legnagyobb magyar” november 3-án ajánlotta fel birtokainak egyévi jövedelmét egy magyar tudós társaság megalapítására. A Magyar Tudományos Akadémia léte és az, hogy ma itt összegyűlünk, holnap pedig, a felajánlás évfordulóján, kezdetét veszi a Magyar Tudomány Ünnepe, ennek a sorsfordító gesztusnak köszönhető.

Személyes életünkben, családjainkban ugyanakkor ez az időszak – Mindenszentek ünnepével, Halottak napjával – az emlékezésé is.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Emlékezzünk tehát! Itt, a nagycenki temetőkertben, a Széchenyi-mauzóleumnál állva a tiszteletadás mellett azt is átgondolhatjuk, hogyan lehet élővé életünkben Széchenyi öröksége. Hogyan tudja az ő szellemi hagyatéka az élet megbecsülésének erejét növelni bennünk úgy kutatóként, tanárként – vagy bármely más munkát végezve –, mint személyes életünkben.

Közel vagyunk a nyugati határhoz, Európa tőlünk nyugatra fekvő részéhez. Közel volt és van hozzá a nagycenki kastély is. És közel volt és van Széchenyi szelleme. Széchenyi István munkásságát ugyanis szenvedélyesen áthatotta a nyugattól való tanulás, az Európához tartozás kifejezésének és megélésének vágya. Nem önbecsüléshiányos, önfeladó módon, hanem a helyzetünk valóságával, adottságainkkal és hiányosságainkkal egyaránt tisztában lévő, cselekvő realizmussal. „Mióta élek, kimondhatatlan vágy létezik lelkemben

Magyarország kifejtésére” – írta. – „Nem nézek én, megvallom, annyit hátra, mint sok hazánkfia, hanem inkább előre; nincs annyi gondom tudni »valaha mik voltunk«, de inkább átnézni, »idővel mik lehetünk, s mik leendünk«.”

Széchenyi a naplójában gyakran szembenéz a magyar közállapotokkal, de nem kárhóztatja a magyarokat, hanem a felemelkedésükön munkálkodik. Elmegy Angliába, tanul, majd hazajön, és szenvedéllyel dolgozik azon, hogy azok legyünk – saját tehetségünkre, saját munkánkra alapozva –, amik lehetünk. Széchenyi hidat épít. A Lánchidat angol mérnök tervezte, a lánclemezeket Angliában gyártották, egy skót vezeti az építést. Felépül a híd idehaza, nekünk magyaroknak. Később megtanuljuk a hídépítés tudományát, a jó minőségű vas gyártását, és amikor a Lánchíd megújul: az újratervezéshez Kherndl Andtálnak a Műegyetem tanárának, az MTA tagjának új, grafosztatikus módszerét alkalmazzák. A megújuló híd magyar mérnökök tervezik és építik, lánclemezeit idehaza, Diósgyőrben gyártják. Úgy érezhetjük, beérett Széchenyi munkája.

Széchenyi hidat épít. Nem csupán szó szerint, hanem jelképesen is.

Mert azzal emeljük fel igazán a másik embert, ha felébresztjük a benne rejlő potenciált arra, hogy saját tehetségéből és munkájából felemelkedjen. Ha hidat építünk a közé, ami van, és a közé, ami lehetne. Széchenyi ilyen szellemben munkálkodott felemelkedésükön. „A munkálkodás” pedig – írja ő – „az egyedüli, ami az emberi boldogság legmagasb fokához vezethet bennünket.” Ez a szellem örökség és példa a Magyar Tudományos Akadémia számára. És példa lehet valamiként személyes életünkben is. Mert feladatunk és felelősségünk, hogy „az egyetlen törvény hatalma alatt álló életünket” a lehető legteljesebben bontakoztassuk ki.

Ennek a lehetséges teljességnek az alapja pedig, bármilyen paradoxnak is tűnik, az alázat. Széchenyi erre is tanít bennünket. Mert benne volt szerénység. Mert tanulni másoktól. Nem volt öntelt, naplói tanúsága szerint folyamatosan vizsgálta önmagát. A végletekig törekedett arra, hogy helyesen cselekedjen. Ismerjük lelki összeomlásának történetét, törékeny emberségét is. Megtanulhatjuk tőle, hogy a valósággal való szembenézés nem jelent kisebbrendűségi érzést ez egyik oldalon, ugyanakkor, a másik oldalon, nem jelenthet hiúságot, önteltséget sem.

E két szélsőség között pedig az alázat és a valóság van. „Előbb mi magunkat kell megreformálnunk. Látogatnunk kell az alázat, az önmehtagadás iskoláját” – írja Széchenyi naplójában. És ez valóban így van. Csak az alázatban lehetünk hitelesek. Először személyes életünkben. Azután tudósként, vagy bármely más munkát végezve. És csak így lehetünk kiteljesedetten, boldogan és másokat is

boldoggá téve részei az élet – ősszel, Mindenszentek ünnepe körül különösen is átértett – „egyetlen törvényének”.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.